

Voorlopige aanduiding

Watergevoelig openruimtegebied 'Merchtem Kom'

in Merchtem

Bijlage II: toelichtingsfiche

Vlaamse
overheid

DEPARTEMENT
OMGEVING

Inhoudsopgave

1	Doelstelling en beleidscontext	4
1.1	Doelstelling	4
1.2	Beleidscontext.....	4
1.2.1	Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen	4
1.2.2	Decreet Integraal Waterbeleid.....	4
1.2.3	Blue deal.....	5
1.2.4	Klimaatadaptatieplan	5
1.3	Voortraject	5
2	Beschrijving van gebied en het watersysteem	7
2.1	Feitelijke toestand.....	7
2.2	Waterbergend vermogen en overstromingsgevoeligheid	7
2.3	Stroomgebiedbeheerplan Benedenscheldebekken	10
2.4	Signaalgebied – startbeslissing Vlaamse Regering.....	11
2.5	Juridische toestand	12
2.6	Gemeentelijke structuurplannen	13
3	Onderzoek sectorale wetgeving	14
3.1	Milieu-effectrapportage.....	14
3.2	Ruimtelijke veiligheidsrapportage	14
3.3	VEN-toets	14
3.4	Onroerendfgoed-toets.....	15
4	Advies lokale besturen	15
5	Rechtsgevolgen.....	15
5.1	Stedenbouwkundige voorschriften.....	15
5.2	Verkavelingen en principiële akkoorden.....	16
5.3	Ruimtebalans	16
6	Conclusie.....	16

1 Doelstelling en beleidscontext

1.1 Doelstelling

Overstromingen volgen mekaar jaar na jaar op en drukken ons met de neus op de feiten. De combinatie van veel verspreide bebouwing en verharding en een waterbeleid dat eeuwenlang voornamelijk gericht was op het afvoeren van water, maakt Vlaanderen kwetsbaar voor de gevolgen van de klimaatverandering. Dit versterkt overstromingsrisico's en verminderde waterinfiltratie in de bodem. Er blijft ook steeds minder ruimte vrij om het water op te vangen bij hevige regenbuien. Bepaalde gebieden in Vlaanderen overstromen nu al met de regelmaat van de klok, vaak zelfs bij minimale neerslag.

Een duurzame en klimaatbestendige ruimtelijke ontwikkeling is slechts mogelijk door het afremmen van het bijkomend ruimtebeslag en het maximaal vrijwaren van de open ruimte. Dit principe is intussen bekend als de 'bouwshift'. Tegelijk moet de verhardingsgraad in de openruimte afnemen.

Om Vlaanderen beter te beschermen tegen zowel droogte als wateroverlast zette de Vlaamse Regering de Blue Deal op, om van Vlaanderen opnieuw een spons te maken door voldoende ruimte te voorzien voor water. Ruimte geven aan water is noodzakelijk in het kader van het voorkomen van droogte en overstromingen. Dit gebeurt door de watergevoelige gebieden te vrijwaren van verdere bebouwing en verharding, waardoor het waterbergend vermogen behouden blijft en stroomafwaarts gelegen dorpen en kernen gevrijwaard blijven van wateroverlast.

Om Vlaanderen klimaatrobuster te maken is het bijgevolg cruciaal om gebieden met een groot waterbergend vermogen of overstromingsrisico niet meer te ontwikkelen voor harde bestemming (wonen, industrie, ...) en deze dusdanig in te richten dat we hun potentieel maximaal kunnen vrijwaren en benutten.

Deze gebieden worden daarom herbestemd naar een openruimtefunctie via een ruimtelijk uitvoeringsplan of aanduiding als watergevoelig openruimtegebied.

1.2 Beleidscontext

1.2.1 Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen is sinds 1997 een belangrijk fundament van het ruimtelijk beleid. Het is een visie die aangeeft hoe we in Vlaanderen best met onze ruimte omgaan. We moeten investeren in onze steden, zodat dit aangename plekken zijn om te wonen. Wat nog rest aan groen en open ruimte moeten we bewaren.

De aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden geeft mee uitvoering aan het principe van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen waarbij gesteld wordt dat het fysisch systeem ruimtelijk structurerend is. De ruimtelijke structuur van het buitengebied wordt in Vlaanderen bepaald door onder meer het samenhangend geheel van rivier- en beekvalleien. Het fysisch systeem, waaronder de hier te vrijwaren valleigebieden en andere overstromingsgevoelige gebieden, vormt hiermee het richtinggevend kader voor de ontwikkeling van natuur, bos, landbouw en landschap in het buitengebied.

1.2.2 Decreet Integraal Waterbeleid

Het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018 (waterwetboek), vormt het juridisch kader voor het integraal waterbeleid in Vlaanderen. Het decreet bevat ook de omzetting van de kaderrichtlijn Water en de Overstromingsrichtlijn.

Dit decreet legt de doelstellingen en beginselen van het integraal waterbeleid vast, waarbij de multifunctionaliteit van watersystemen sterk benadrukt wordt. Daarnaast bepaalt het hoe de watersystemen ingedeeld worden in stroomgebieden en stroomgebiedsdistricten, bekkens en deelbekkens en vertaalt het die indeling in watersystemen door in de organisatiestructuur en de planning voor het integraal waterbeleid. Zo wordt er ook het kader mee vastgesteld voor de stroomgebiedbeheerplannen.

De stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas 2022-2027 werden vastgesteld door de Vlaamse Regering op 1 juni 2022. Hierin is onder meer de actie 6_A_0022 opgenomen om gevolg te geven aan de startbeslissingen van de Vlaamse Regering inzake signaalgebieden door herbestemming van de noodzakelijke deelgebieden via de aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden of via ruimtelijke uitvoeringsplannen.

1.2.3 Blue deal

In de strijd tegen waterschaarste en droogte riep de Vlaamse Regering de Blue Deal in het leven om via tal van acties de strijd tegen waterschaarste en droogte op het terrein aan te gaan. De aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden speelt in op het voorkomen van bijkomende verharding. Daarnaast kan de vrijgehouden open ruimte mee ingezet worden voor waterconservering. Het water kan in deze gebieden worden vastgehouden en krijgt de tijd om te infiltreren naar het grondwater.

1.2.4 Klimaatadaptatieplan

Het Vlaams klimaatadaptatieplan moet Vlaanderen verder voorbereiden op de effecten van de klimaatverandering en dit zowel op korte termijn, tegen 2030, alsook op langere termijn, tegen 2050. Natuurgebaseerde oplossingen en technologische innovatie worden daarbij onze belangrijkste bondgenoten.

Bij de afbakening van de watergevoelige openruimtegebieden bestaan er koppelkansen met onder meer de doelstelling voor bosuitbreiding. Het verkennen van het bebossingspotentieel in deze gebieden is dan ook expliciet opgenomen. Daarnaast zorgt de vrijwaring van deze gebieden voor de blijvende vastlegging van koolstof en buffering van wateroverlast.

1.3 Voortraject

In uitvoering van het Decreet Integraal Waterbeleid keurde de Vlaamse Regering op 30 januari 2009 de 11 bekkenbeheerplannen voor de periode 2008-2013 goed (VR 2009 3001 DOC. 0100). Deze waterbeheerplannen vormden het kader voor een heel gamma aan maatregelen m.b.t. het integraal waterbeheer. In elk van die 11 beheerplannen was een actie (A7) opgenomen om de bestemming te toetsen van een aantal zones gelegen in actueel of potentieel waterbergingsgebied of in waterconserveringsgebied.

De bekkensecretariaten kregen binnen de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) de taak om deze screening uit te voeren voor de 11.400 ha onbebouwde harde bestemmingen van het gewestplan die overlappen met deze voor het watersysteem belangrijke gebieden. Vanaf 2009 onderwierpen de bekkenstructuren deze gebieden aan een grondige analyse die o.a. dienst moest doen als onderbouwde input voor ruimtelijke planningsprocessen. Deze gebieden kregen de naam "signaalgebied"; het gaat om nog niet ontwikkelde gebieden waar een tegenstrijdigheid kan bestaan tussen de geldende bestemmingsvoorschriften en het belang van dit gebied voor het watersysteem.

In een eerste fase werden in 2009-2010 de meest relevante en prioritaire gebieden verspreid over gans Vlaanderen afgebakend, op basis van hun oppervlakte, omvang van de waterproblematiek en ontwikkelingsdruk. Hierbij werden nabijgelegen stukken gebundeld tot samenhangende gehelen met de nog niet ontwikkelde omgeving.

Voor 66 prioritaire gebieden werden binnen de CIW-fiches opgemaakt die zowel de wateraspecten als de ruimtelijke aspecten van deze signaalgebieden onderzochten, zowel vanuit juridisch als beleidsmatig oogpunt. Telkens werd ook een suggestie voor ontwikkelingsperspectief meegegeven vanuit het wateraspect met eventueel voorstel voor herbestemming. Meestal werd binnen het signaalgebied nog een opdeling gemaakt in deelgebieden, met afzonderlijke ontwikkelingsopties. Elk van deze fiches werd door het betrokken bekkenbestuur goedgekeurd, om tot een gedragen suggestie te komen. In 2013 volgde nog een tweede reeks van 17 signaalgebiedsfiches.

In 2013 besliste de Vlaamse Regering (VR 2013 2903 DOC. 0303-1) om deze signaalgebieden grondiger aan te pakken om het waterbergend vermogen van Vlaanderen te vrijwaren. Voor elk gebied waarvan blijkt dat het ontwikkelen volgens de huidige bestemming het overstromingsrisico verhoogt, werkte de CIW aan bijkomende voorwaarden of een alternatief ontwikkelingsperspectief. In die ontwerp-startbeslissingen werd ook gezocht naar het best in te zetten instrumentarium en de bijhorende initiatiefnemende overheid. In 2014 keurde de Vlaamse Regering de vervolgotrajecten goed voor de eerste reeks van 66 signaalgebieden (VR 2014 2401 DOC. 0086 en VR 2014 0905 DOC.0724) en in 2015 volgde reeks 2 met 17 signaalgebieden (VR 2015 0805 DOC. 0454).

Vervolgens werd door de CIW en op basis van de meest recente gegevens over bestemming, bebouwing en overstromingsgevoeligheid een derde en laatste selectie gemaakt van nog 152 te onderzoeken signaalgebieden. Ook in deze laatste reeks werd in nauw overleg met de gemeentebesturen en de waterloopbeheerders gezocht naar een integrale toekomstvisie, waarbij zowel de waterproblematiek als ruimtelijke aspecten in rekening

werden genomen voor het bepalen van het ontwikkelingsperspectief (watertoets, bijkomende voorwaarden of nieuwe functionele invulling). Op 31 maart 2017 keurde de Vlaamse Regering deze laatste reeks startbeslissingen goed (VR 2017 3103 DOC. 0313).

In de startbeslissingen die de Vlaamse Regering voor elk signaalgebied goedkeurde, werd na grondige analyse een vervolgtraject en een gebiedsgericht ontwikkelingsperspectief bepaald dat rekening houdt met het watersysteem en waarbij minstens het waterbergend vermogen behouden blijft. In die beslissingen zijn volgende zaken vastgelegd:

- het ontwikkelingsperspectief van het signaalgebied;
- het bestuur dat initiatief moet nemen;
- het instrument dat gebruikt moet worden om het ontwikkelingsperspectief te realiseren.

De vervolgstappen met betrekking tot de signaalgebieden gaan van een waterrobuuste inrichting binnen de geldende bestemming tot een (gedeeltelijke) herbestemming van het gebied met flankerende maatregelen. De signaalgebieden en de bijhorende beslissingen zijn terug te vinden op de geoloketten van www.signaalgebieden.be.

Er worden twee categorieën van vervolgtrajecten onderscheiden:

- Verscherpte watertoets. De geldende harde bestemming blijft behouden, maar er kunnen in het kader van de watertoets wel extra voorwaarden opgelegd worden voor de ontwikkeling van het gebied.
- Bouwvrije opgave. Delen van het signaalgebied moeten bouwvrij blijven en moeten bijgevolg een andere bestemming krijgen.

Uit voorgaande grondige analyses bleek dat 172 gebieden dermate belangrijk zijn voor de waterbeheersing dat er minstens in een deel niet meer gebouwd kan worden. Initieel werd vooropgesteld om deze gebieden met bouwvrije opgave via een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) te herbestemmen. Mede de lange doorlooptijd van een dergelijk planproces zorgde ervoor dat begin 2023 slechts een dertigtal signaalgebieden zijn herbestemd via een RUP (gemeentelijk, provinciaal, gewestelijk).

Op vandaag lopen nog diverse planprocessen voor opmaak van een RUP om signaalgebieden te herbestemmen. Voor de andere gebieden zal de bouwvrije opgave vertaald worden via aanduiding als watergevoelig openruimtegebied (WORG) in uitvoering van artikel 5.6.8 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO), ingevoerd bij decreet van 8 december 2017 houdende wijziging van diverse bepalingen inzake ruimtelijke ordening, milieu en omgeving.

In 2018 startte de CIW met de voorbereiding voor de aanduiding van deze watergevoelige openruimtegebieden, vertrekkende van de startbeslissingen van de Vlaamse Regering. Op 12 maart 2018 gaf de CIW goedkeuring aan het ontwerp voor de voorlopige aanduiding van 124 watergevoelige openruimtegebieden. Het voorstel kwam tot stand in overleg met de bekkensecretariaten, het departement Omgeving, de waterloopbeheerders en de betrokken gemeenten. Plannende overheden konden voor alle signaalgebieden aangeven of ze nog op korte termijn een planinitiatief zouden opstarten om zelf een herbestemming uit te voeren of ze verkozen om deze als WORG aan te duiden.

Begin mei 2018 vroeg de CIW advies aan het college van burgemeester en schepenen van de betrokken gemeenten over het voorstel voor de voorlopige aanduiding. Vervolgens werd ook het kennisgevingsdossier voor het plan-m.e.r. ingediend en werd het ter inzage gelegd van 30 juli tot en met 30 augustus 2018. (voor advies zie hoofdstuk 4).

Gezien de nieuwe overstromingskaarten, zoals goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 25 november 2022 (VR 2022 2511 DOC.1289), is een actualisatie van de ontwerpen vereist. Hierbij zal uiteraard ook rekening moeten gehouden worden met een geactualiseerde feitelijke en juridische toestand.

Bij de aanduiding van WORG zal de Vlaamse Regering zich niet beperken tot de 124 door de CIW voorbereide gebieden. Enerzijds zijn er 4 gebieden die intussen opgenomen zijn/worden in een RUP-proces, anderzijds zijn er gebieden waarvoor de opmaak van een RUP niet langer prioritair is. Een eerste screening leverde 18 bijkomende gebieden op.

Met deze ontwerpbeslissing geeft de Vlaamse Regering uitvoering aan de vooropgestelde aanduiding van WORG voor het gebied 'Merchtem Kom' in Merchtem (SG_R3_BES_32A).

2 Beschrijving van gebied en het watersysteem

2.1 Feitelijke toestand

Het gebied met totale oppervlakte van 2,9 ha is grotendeels onbebouwd, met uitzondering van kleinschalige hobbystallen en tuinbergingen. Het ruimtegebruik wordt gekenmerkt door tuinen, weilanden en een fruitboomgaard.

Ter hoogte van de doodlopende straat Molenblock bevindt zich een kleine, verkrotte woning (Reedijk 16, perceel nr. 574X). Deze woning is opgenomen op de inventaris van leegstaand en verwaarlozing.

Op de percelen 567T en 569F werd op 24 juni 2021 een aanvraag tot omgevingsvergunning (OMV_2021022420) voor het bouwen of herbouwen van een constructie geweigerd door de vergunningverlenende overheid.

Figuur 1. Bestaande feitelijke toestand: luchtfoto met aanduiding begrenzing WORG

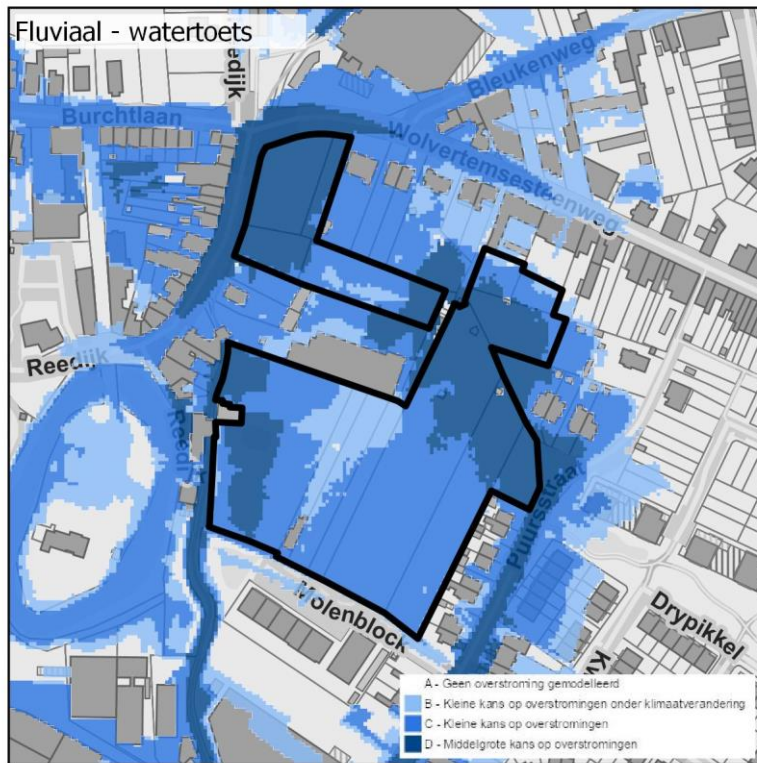
2.2 Waterbergend vermogen en overstromingsgevoeligheid

Watertoetskaarten - overstromingsgevoelige gebieden (VR 2022 2511 DOC.1289)

Aan de westelijke grens van het gebied stroomt de Grote Molenbeek, een onbevaarbare waterloop van 2e categorie die onder het beheer van de provincie Vlaams-Brabant valt. De Grote Molenbeek is in de kern van Merchtem maar op één plaats duidelijk zichtbaar, meer bepaald ter hoogte van het parkgebied op de linkeroever van de Grote Molenbeek. Het gebied is erg overstromingsgevoelig. Omdat de waterlopen ter hoogte van Merchtem, bij de overgang van Midden-België naar Laag-België, overgaan van waterlopen met relatief groot verval naar beken met weinig verval, ontstaan aan de voet van dit talud frequent overstromingen.

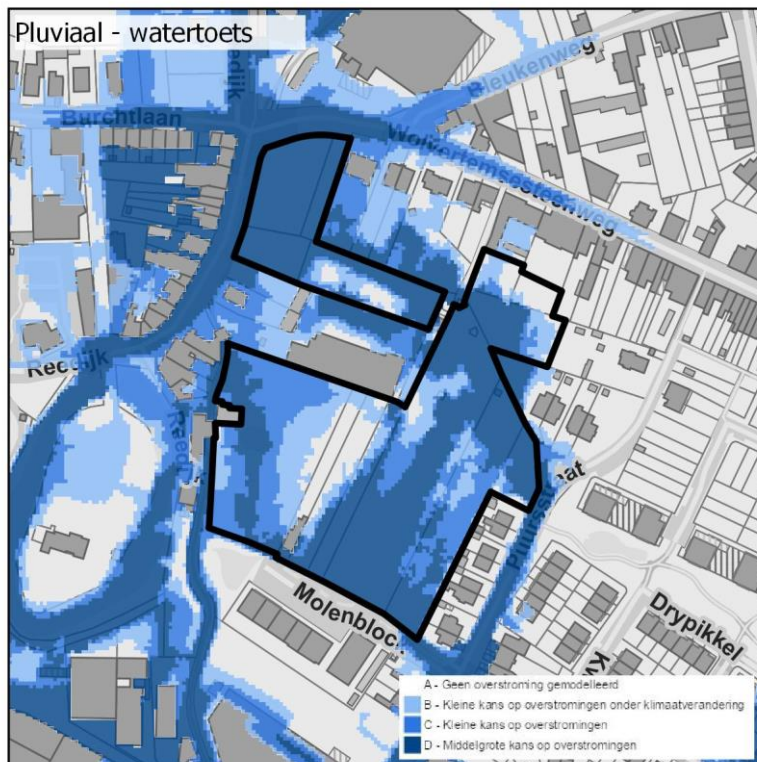
Een groot deel van het gebied, in het bijzonder in het noordwesten, noordoosten en zuidwesten, kent volgens de fluviale overstromingskaart een middelgrote kans op overstromingen. Enkel het weiland in het zuidoosten kent een kleine kans op overstromingen, waarvan een klein deel slechts onder klimaatverandering.

Figuur 2. Watertoetskaart - overstromingsgevoelige gebieden fluviaal

Volgens de pluviale overstromingskaart kent het overgrote deel van het gebied een middelgrote kans op overstromingen, ook het weiland in het zuidoosten. De resterende delen van het gebied vertonen een kleine kans op overstromingen, al dan niet onder klimaatverandering.

Figuur 3. Watertoetskaart - overstromingsgevoelige gebieden pluviaal

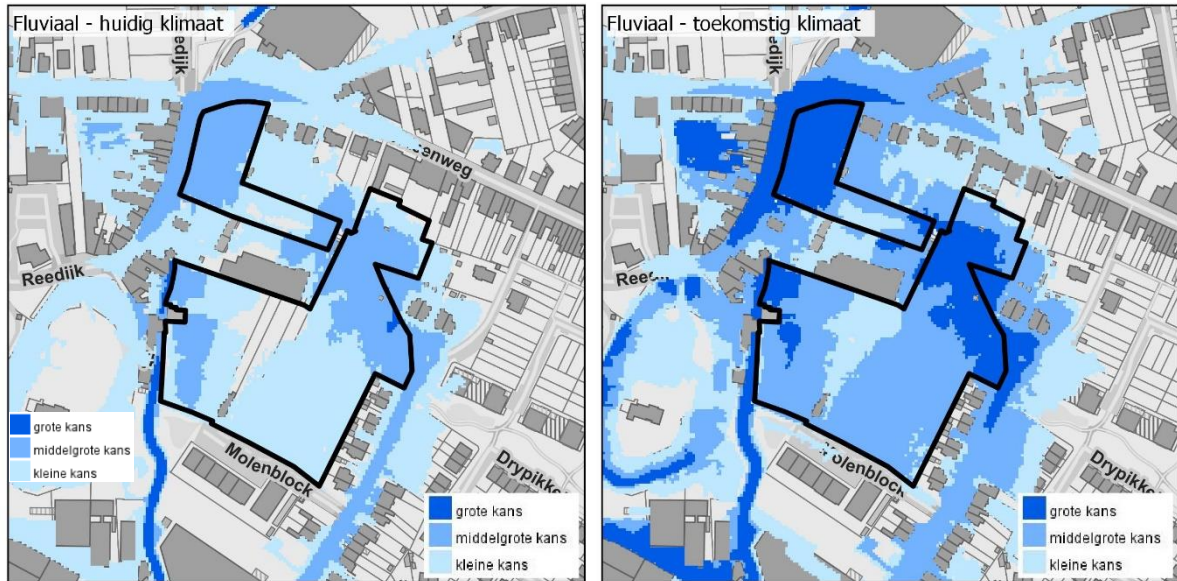

Overstromingsrichtlijn - overstromingsgevaarkaarten

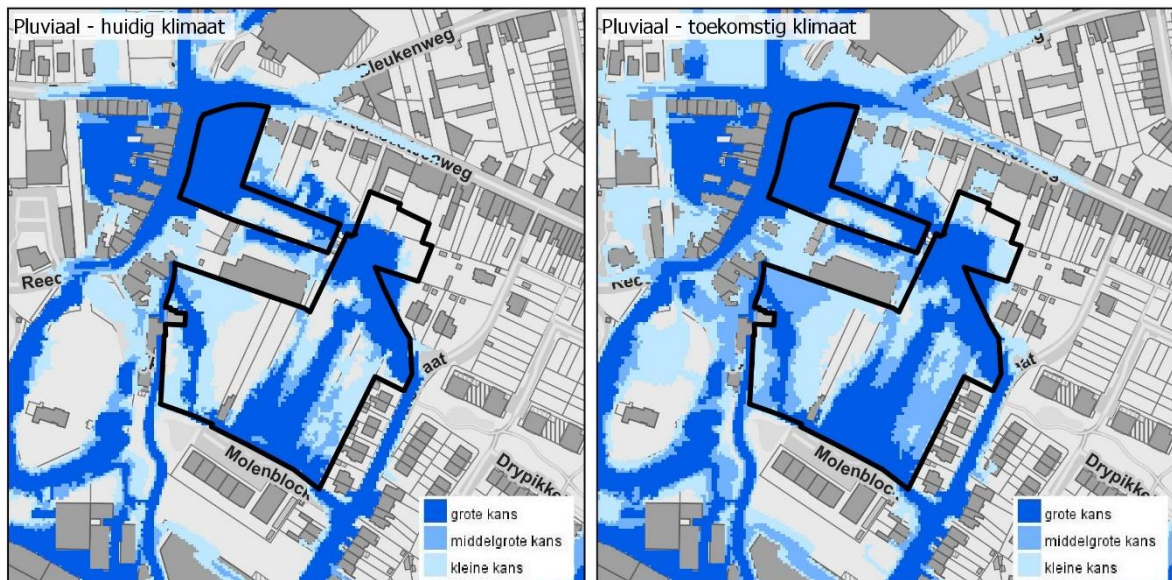
Volgens artikel 6 van de Europese Overstromingsrichtlijn (ORL) en artikel 1.7.3.1 § 3 van het Waterwetboek (VR 2018 1506 DOC.0638) moet de Vlaamse Regering zorgen voor alle significante bronnen van overstromingen en voor drie kansscenario's (kleine kans, middelgrote kans en grote kans op overstromingen, indien van toepassing). Daarbij werd ervoor gekozen om zowel kaarten voor het huidige klimaat als voor toekomstig klimaat (met klimaatprojectie 2050) op te maken.

Deze overstromingsgevaarkaarten zijn de bron voor de watertoetskaarten en geven een meer gedetailleerd beeld van de overstromingskansen in diverse scenario's. Het algemene beeld is daarom gelijkaardig aan de kaarten hierboven, maar toont onder meer ook de grote kans op overstromingen.

Figuur 4. Overstromingsgevaarkaart: overstroombaar gebied bij huidig en toekomstig klimaat (fluviaal)

Figuur 5. Overstromingsgevaarkaart: overstroombaar gebied bij huidig en toekomstig klimaat (pluviaal)

2.3 Stroomgebiedbeheerplan Benedenscheldebekken

Het bekkenspecifieke deel voor het Benedenscheldebekken van de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas 2022-2027, werd voorbereid door de overlegstructuren van het Benedenscheldebekken. Het werd samen met de andere onderdelen van de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas 2022-2027, vastgesteld door de Vlaamse Regering op 1 juni 2022.

In het bekkenspecifieke deel voor het Benedenscheldebekken zijn vijf speerpuntgebieden en tien aandachtsgebieden aangeduid. De Grote Molenbeek-Vliet is op basis van de huidige waterkwaliteit en de afstand tot de opgelegde normen aangeduid als één van de vijf speerpuntgebieden. In deze gebieden willen we in 2027 een goede watertoestand bereiken.

Voor het afstroomgebied van de Vliet-Grote Molenbeek werd een intensief participatietraject doorlopen, dat resulteerde in de ondertekening van het door 19 partners op 10 juni 2022. Het Riviercontract bevat 43 acties voor de thema's wateroverlast, watertekort, waterkwaliteit en waterbeleving. De uitvoering van de werken uit het Riviercontract werd opgenomen als actie 8_H_0039 uit het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 voor Schelde en Maas. De acties worden verder opgevolgd vanuit het Integraal Project Vliet-Grote Molenbeek.

Overige acties rond wateroverlast uit de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 voor Schelde en Maas in relatie tot het signaalgebied zijn:

6_C_0019 Benedenscheldebekken Onderzoek naar de haalbaarheid van bescherming van de woningen in het stroomgebied van de Grote Molenbeek-Vliet

Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), Provincie Vlaams-Brabant

6_L_0007 Benedenscheldebekken Bijstand verlenen aan de bevolking voor, tijdens en na overstromingen in het stroomgebied van de Vliet-Grote Molenbeek

Gemeente: Londerzeel, Merchtem, Vlaamse overheid: Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

8B_A_0132 Benedenscheldebekken Anti-erosiemaatregelen thv waterloopgerelateerde erosieknelpunten, ter hoogte van de afstroomgebieden van de Grote en de Kleine Molenbeek

Alle Gemeenten

5B_B_0041 Benedenscheldebekken Vernieuwing/automatisering van de stuw op de Vliet-Grote Molenbeek te Puurs- Bornem

Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

6_I_0114 Benedenscheldebekken Vliet - Grote Molenbeek gemaal Puurs herstel van de pompcapaciteit

Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

6_I_0084 Benedenscheldebekken Aanleggen van een gravitaire uitwatering van de Vliet in de Schelde

Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

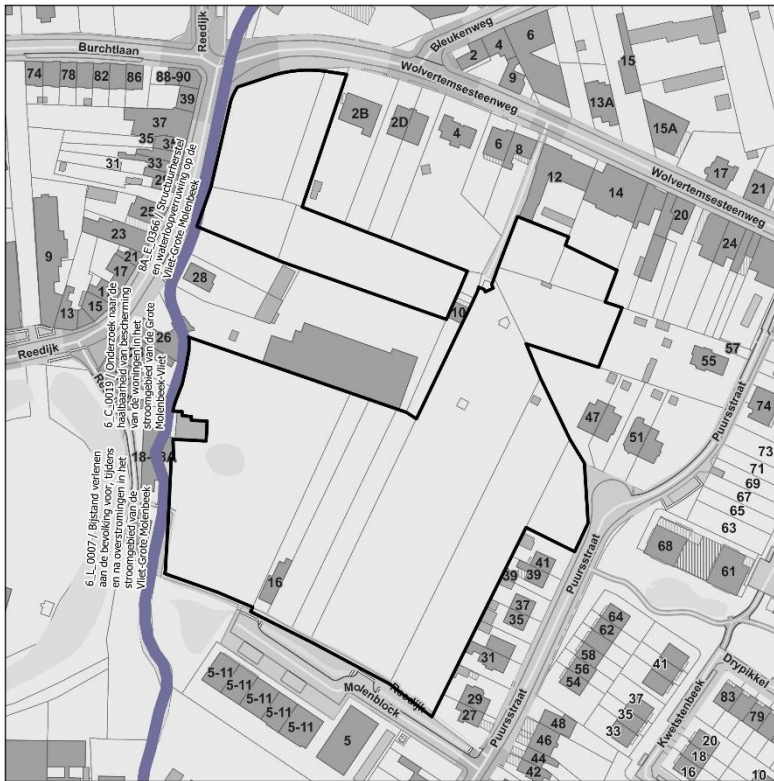
8A_E_0366 Benedenscheldebekken Structuurherstel en waterloopverruwing op de Vliet-Grote Molenbeek

Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

In het gebied loopt ook het Water-Land-Schap 2.0 project 'Water zonder (be)grenzen in de Vlietvallei' op grondgebied van de gemeenten Londerzeel, Bornem en Puurs-Sint-Amands. Hierbij wordt via een robuust watersysteem, een duurzame landbouw en een kwalitatief landschap ingezet op een klimaatrobuuste inrichting van het gebied waarbij de toekomst voor alle actoren verzekerd wordt.

Verder geeft deze beslissing ook uitvoering aan de generieke actie 6_A_0022 om gevolg te geven aan de startbeslissingen van de Vlaamse Regering inzake signaalgebieden door herbestemming van de noodzakelijke deelgebieden via de aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden of via ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Figuur 6. Acties uit de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas (2022-2027)

2.4 Signaalgebied – startbeslissing Vlaamse Regering

Het signaalgebied “Merchtem Kom” behoort tot het Benedenscheldebekken.

Het signaalgebied bevindt zich onmiddellijk aansluitend op het centrum van Merchtem, tussen de Grote Molenbeek-Vliet en de Puursstraat.

Op 11 april 2014 werd dit gebied door de Algemene Bekkenvergadering Benedenscheldebekken geselecteerd voor opname in de prioritair te onderzoeken signaalgebieden. De motivatie voor opname is als volgt:

Reststukken, deels bestemd als openbaar goren in nevenbestemming of zone voor beschermde hoeve.

In het noorden enkele grotere stukken signaalgebied (1 ha) met middelgrote kans in een groot nog niet aangesneden stuk voor handel en ambachten en eengezinswoningen.

De afbakening van het signaalgebied werd tijdens een overleg met de gemeente Merchtem op 11 juni 2015 en op 31 maart 2016 besproken. Het betreft hier een vrij compact gebied langsheen de Grote Molenbeek. Binnen enkele blokken kan een nieuwe visie ontwikkeld worden.

De Vlaamse Regering nam op 31 maart 2017 een startbeslissing over het signaalgebied Merchtem Kom. De conclusie van de gebiedsfiiche voor het signaalgebied Merchtem Kom luidde:

“Dit signaalgebied bestaat uit twee delen (Kom en Schoolomgeving).

Het gebied Kom is effectief overstromingsgevoelig. Er zijn echter verschillende BPA’s opgemaakt en een verkaveling werd goedgekeurd met het oog op de ontwikkeling van delen van dit gebied.

De waterloopbeheerders leveren belangrijke inspanningen binnen het stroomgebied van de Grote Molenbeek-Vliet om de wateroverlast maximaal in te perken. Er zijn overstromingsgebieden gebouwd en er is nog een uitbreiding voor de capaciteit van een overstromingsgebied gepland. Deze overstromingsgebieden zijn bedoeld zijn om het risico op overstromingen te verminderen, maar ze bieden geen bescherming voor langdurige intense buien. De basisregel is daarom het maximaal vermijden van nieuwe bebouwing binnen de beekvallei.

Binnen dit gebied wordt een combinatie van scenario B en C voorgesteld, zoals op de kaart aangegeven in de fiche: zoveel mogelijk vrijwaren van bebouwing en deels overstromingsvrij bouwen.

Het ontwikkelingsperspectief werd goedgekeurd op de algemene bekenvergadering Benedenschelde d.d. 19/05/2016 met minderheidsstandpunt van de gemeente Merchtem en de provincie Vlaams-Brabant. Zij wensen voor het deelgebied Kom een scenario "A" – geen bijkomende voorwaarden voor bebouwing in dit gebied. Voor het ontwikkelingsperspectief van het deelgebied Schoolomgeving is wel consensus.

De Vlaamse Regering beslist dit gebied mee te nemen in het verdere traject met het oog op de aanduiding van (delen) van dit gebied als watergevoelig openruimtegebied.

De Vlaamse Regering hecht haar goedkeuring aan het bovenstaand ontwikkelingsperspectief en gelast de bevoegde instanties om het ontwikkelingsperspectief te respecteren en de voorwaarden uit de ontwerp-startbeslissing door te vertalen bij de toepassing van de watertoets."

Link naar fiche signaalgebied:

<http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/beleidsinstrumenten/signaalgebieden/fiches/SG-R3-BES-32.pdf>

2.5 Juridische toestand

Het gebied is gelegen in woongebied volgens het gewestplan.

Figuur 7. Gewestplan

Het gebied is gedeeltelijk gelegen in BPA nr. 2A 'Kom der gemeente deel A' (goedgekeurd bij MB van 5 september 2005). Hierbij werd een deel van goedkeuring onthouden. De gemeente heeft daarop het initiatief genomen tot opmaak van een BPA 'Puursstraat' (goedgekeurd bij MB van 27 augustus 2012) voor het gedeelte dat initieel van goedkeuring werd onthouden.

Figuur 8. BPA nr. 2 "Kom der gemeente, deel A"

Figuur 9. BPA 'Puursstraat'

In het gebied werden twee verkavelingsaanvragen ingediend. Deze aanvragen werden in graad van beroep geweigerd of vernietigd door de Raad van State. Er zijn bijgevolg geen niet-vervallen verkavelingsvergunningen van kracht binnen het gebied.

2.6 Gemeentelijke structuurplannen

In het informatief en richtinggevend gedeelte van het GRS van Merchtem wordt aangegeven dat de Grote Molenbeek ter hoogte van de kern van Merchtem maar op één plaats duidelijk zichtbaar is, namelijk ter hoogte van de watermolen 'Binnenmolen' (vastgesteld bouwkundig erfgoed). De omgeving van de 'Binnenmolen' is structurerend als groenelement en het groene karakter van deze omgeving moet behouden worden. Door het voorzien van groen en open ruimten binnen de kern van Merchtem kan de ruimtelijke kwaliteit gegarandeerd worden. Voor het overige kent de Grote Molenbeek echter weinig ruimte in het centrum van Merchtem. De beekvalleien, die tevens dragers zijn van de natuurlijke en agrarische structuur, moeten ruimte krijgen voor natuurlijke meandering en natuurlijke waterberging. Hun functie i.v.m. de waterhuishouding is immers belangrijk, onder andere ten einde de overstromingsproblematiek in Merchtem te verhelpen. Ook de vallei van de Grote Molenbeek kan een belangrijke rol spelen in functie van waterberging. Hiermee moet rekening worden gehouden bij de uitwerking van de gewenste ruimtelijke structuur van Merchtem.

Het bindend gedeelte van het GRS Merchtem stelt dat de gemeente de valleien van de Grote Molenbeek, de Lindebeek, de Kwetstenbeek, de Amelgemse Molenbeek, de Molenbeek van Wolvertem, de Amelvonnesbeek en de Vondelbeek binnen de gewenste ruimtelijke structuur als dragers van de natuurlijke structuur selecteert, maar met respect voor de aanwezige landbouw.

3 Onderzoek sectorale wetgeving

3.1 Milieueffectrapportage

De milieueffectrapportage verloopt via de generieke procedure. De procedure start met de opmaak van een kennisgeving.

Een kennisgeving bevat onder andere een beschrijving van het voorgenomen plan en een voorstel van de wijze waarop het milieuonderzoek zal uitgevoerd worden. De kennisgevingsnota voor de aanduiding van de watergevoelige openruimtegebieden werd van 30 juli tot en met 30 augustus 2018 ter inzage gelegd. Het Team Mer stelde, rekening houdend met de adviezen en inspraak, richtlijnen op voor de opmaak van het eigenlijke plan-MER.

Op basis van de richtlijnen werd het ontwerp-plan-MER opgemaakt door deskundigen onder leiding van een erkend MER-coördinator. Na een verwerking van de opmerkingen, is het (ontwerp) plan-MER klaar voor het openbaar onderzoek.

Tijdens het openbaar onderzoek kunnen burgers en adviesinstanties opmerkingen geven op het ontwerpplan én het (ontwerp) plan-MER. Opmerkingen en adviezen kunnen aanleiding geven tot aanpassingen en aanvullingen aan het plan en het plan-MER. Vóór de definitieve vaststelling van het plan, keurt het Team Mer het plan-MER goed.

Op basis van het gevoerde milieueffectenonderzoek worden geen significante negatieve effecten op de leefomgeving verwacht. In het ontwerp van plan-MER worden geen milderende maatregelen noodzakelijk geacht. Het ontwerp plan-MER wordt samen met het besluit houdende de voorlopige aanduiding ter inzage gelegd in het openbaar onderzoek.

3.2 Ruimtelijke veiligheidsrapportage

Ter uitvoering van de Seveso-richtlijn¹ dient in het beleid inzake ruimtelijk ordening rekening gehouden te worden met de noodzaak om op langetermijnbasis voldoende afstand te laten bestaan tussen Seveso-inrichtingen (i.e. inrichtingen met een zodanige hoeveelheid aan gevaarlijke stoffen op het terrein dat zij vallen onder het toepassingsgebied van de Seveso-richtlijn) enerzijds en aandachtsgebieden (zoals gedefinieerd in het besluit van de Vlaamse Regering houdende nadere regels inzake ruimtelijke veiligheidsrapportage) anderzijds. Deze doelstelling wordt verwezenlijkt door het houden van toezicht op de vestiging van nieuwe Seveso-inrichtingen, op wijzigingen van bestaande Seveso-inrichtingen, en op nieuwe ontwikkelingen rond bestaande Seveso-inrichtingen.

Om een inschatting te maken van het aspect externe mensveiligheid, toetste de dienst Veiligheidsrapportage van het Departement Omgeving het voorgenomen plan af aan de hand van criteria die werden opgenomen onder de vorm van een beslissingsdiagram in bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering houdende nadere regels inzake de ruimtelijke veiligheidsrapportage.

Gelet op het feit dat:

- volgens de gegevens van de dienst VR in het plangebied geen Seveso-inrichtingen aanwezig zijn;
- volgens de gegevens verstrekt in de toelichtingsnota in het plangebied geen Seveso-inrichtingen mogelijk zijn;

besliste de dienst VR op 20 april 2023 dat er geen ruimtelijk veiligheidsrapport dient opgemaakt te worden.

3.3 VEN-toets

De aanduiding als watergevoelig openruimtegebied, leidend tot het behoud van het bouwvrije karakter, en de daar toegelaten functies hebben geen negatieve impact op natuurwaarden of VEN-gebieden. Het gebied is niet in of nabij een VEN-gebied gelegen.

---

¹ Europese richtlijn betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn.

3.4 Onroerenderfgoed-toets

Het gebied is gelegen in het centrum van de gemeente Merchtem. Ten westen bevinden zich enkele beschermde onroerend erfgoed elementen:

- Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw (Monument), beschermd bij besluit van 25-03-1938.
- Woning en drukkerij Maurits Sacré (Monument), beschermd bij besluit van 11-06-2004.
- Onderwijzerswoning: omgeving (Stads- of dorpsgezicht), beschermd bij besluit van 23-01-2001.

Op de linkeroever van de Grote Molenbeek, bevindt er zich met Motte De Borght of De Burcht met cottagevilla en Watermolen Binnenmolen eveneens vastgesteld bouwkundig erfgoed in de onmiddellijke nabijheid van het gebied.

De aanduiding als watergevoelig openruimtegebied wordt als positief beschouwd gezien deze gebieden hierdoor vrijgesteld worden van grootschalig wijziging van het landgebruik en ingrepen in de bodem. Ook indirecte effecten op de omliggende gebieden worden hierdoor voorkomen.

4 Advies lokale besturen

Op 24 mei 2018 werd een ontwerp-afbakening door het CIW overgemaakt aan de betrokken colleges van burgemeester en schepenen. De afbakening hiervan is na actualisatie aanzienlijk uitgebreid na deze adviesvraag. Vrijwel het ganse onbebouwde signaalgebied wordt voorgesteld voor aanduiding.

Op 27 juni 2018 gaf het college van burgemeester en schepenen van Merchtem een ongunstig advies over de aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden, onder andere omwille van volgende motiveringen: de aangeduide gebieden zijn reeds decennia lang niet meer getroffen door wateroverlast, de overheid heeft de laatste jaren reeds verschillende maatregelen genomen om de kans op wateroverlast in te perken, de gronden zijn volgens het gewestplan gelegen binnen woongebied en in het centrum van de gemeente zodat deze gebieden ruimtelijk geschikt zijn om te verdichten binnen de dorpskern, ...

5 Rechtsgevolgen

De aanduiding als WORG heeft geen andere rechtsgevolgen dan deze vermeld in artikel 5.6.8, VCRO.

Ingevolge de bepalingen van artikel 5.6.8, §6, VCRO, komen eigenaars van gronden die gelegen zijn binnen een definitief aangeduid watergevoelig openruimtegebied in aanmerking voor een eigenaarsvergoeding, met toepassing van dezelfde voorwaarden en modaliteiten als deze die gelden voor de planschadevergoeding, zoals deze vooropgesteld wordt met het Instrumentendecreet. Ingevolge de daarin opgenomen harmonisering en aanpassing van de compenserende vergoedingen, wordt die eigenaarsvergoeding bepaald op basis van een schaderapport van de landcommissies.

5.1 Stedenbouwkundige voorschriften

Het voorschrift wordt bepaald door artikel 5.6.8, §3 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO).

Ter informatie wordt hierbij de tekst zoals geldig op datum van deze voorlopige aanduiding weergegeven:

Binnen de aangeduide watergevoelige openruimtegebieden zijn waterbeheer, natuurbehoud, bosbouw, landschapszorg, landbouw en recreatie nevensgeschikte functies.

Voor zover de ruimtelijk-ecologische draagkracht en de waterbeheersfunctie van het gebied niet worden overschreden, zijn alleen de volgende handelingen die nodig of nuttig zijn voor de functies, vermeld in het eerste lid, toegelaten:

1° het aanbrengen van kleinschalige infrastructuur, gericht op de sociale, educatieve of recreatieve functie van het gebied, waaronder sanitaire gebouwen of schuilplaatsen van één bouwlaag met een oppervlakte van ten hoogste 100 m², met uitsluiting van elke verblijfsaccommodatie;

2° het aanleggen, herstellen, heraanleggen of verplaatsen van openbare wegen en nutsleidingen. Openbare wegen en nutsleidingen kunnen aangelegd of verplaatst worden voor zover dat noodzakelijk is voor de kwaliteit van het leefmilieu, het beheer van het landschap, het herstel en de ontwikkeling van de natuur en het natuurlijk milieu, de openbare veiligheid of de volksgezondheid;

3° het aanbrengen van kleinschalige infrastructuur, gericht op het gebruik van het gebied voor landbouw of hobbylandbouw;

4° handelingen die nodig of nuttig zijn om overstromingen te beheersen of om wateroverlast buiten de natuurlijke overstromingsgebieden te voorkomen;

5° handelingen voor natuurbehoud en landschapszorg.

De mogelijkheden om af te wijken van stedenbouwkundige voorschriften of om rekening te houden met ontwerpen van stedenbouwkundige voorschriften, vermeld in titel IV, hoofdstuk 4, zijn van overeenkomstige toepassing in de aldus aangeduide gebieden.

5.2 Verkavelingen en principiële akkoorden

Zoals bepaald in artikel 5.6.8, §4, VCRO heeft de definitieve aanduiding als watergevoelig openruimtegebied van rechtswege het verval tot gevolg van onbebouwde delen van niet-verniet verkavelingen die liggen binnen het watergevoelig openruimtegebied. Ook principiële akkoorden vervallen van rechtswege.

Er zijn binnen de aanduiding geen niet-verniet verkavelingen of principiële akkoorden gekend.

5.3 Ruimtebalans

In dit watergevoelig gebied zijn volgende bestemmingen gelegen die niet meer gerealiseerd kunnen worden na definitieve aanduiding.

Bestemmingscategorie	
Woongebieden	2,9 ha

6 Conclusie

De aanduiding is conform het ontwikkelingsperspectief zoals gemotiveerd in eerdere beslissingen van de Vlaamse Regering over het signaalgebied (VR 2017 3103 DOC. 0313).

De kaarten van de overstromingsgevoelige gebieden tonen voor vrijwel het ganse gebied een kleine tot middelgrote overstromingskans. Vrijwaring van het gebied voor verder bebouwing is aangewezen en ondersteunt de uitvoering van acties uit het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 ter realisatie van bijkomende waterberging.

Er bestaat een conflict tussen de verdere realisatie van de bestemming en de belangen van het watersysteem. Om die reden wordt het gebied 'Merchtem Kom' in Merchtem voorlopig aangeduid als watergevoelig openruimtegebied.